

Verder dan de eigen kerktoren

Studiedag CRKC over religieus erfgoed toont kerkbesturen nieuwe wegen (en valkuilen)

- Kerkenplannen moeten toekomst parochies in kaart brengen
- Er is dringend nood aan een sluitende visie
- Tot nog toe zijn er amper herbestemmingen

Erik DE SMET

Minister-president Geert Bourgeois (N-VA), in de Vlaamse regering verantwoordelijk voor erfgoed en kerkbesturen, riep in 2011 in een nota op tot een langetermijnvisie inzake het gebruik van de parochiekerken. Die zijn immers minder in gebruik (minder erediensten voor een slinkend aantal praktiserenden), maar kosten de gemeenschap nog altijd evenveel (zo klagen al maar meer gemeentebesturen).

Een noodzakelijk werkinstrument voor een langetermijnvisie is het zogeheten kerkenplan, een concreet uitgewerkte toekomstvisie op de parochiekerken in een bepaald territorium (gemeente, stad, district). Welke gebouwen behouden we voor de eredienst? Is er nevenbestemming en/of herbestemming mogelijk? Moeten er kerkgebouwen verdwijnen? Een kerkenplan ontstaat uit het overleg tussen kerkfabrieken en gemeenten. Het vertrekt van een inventaris van het erfgoed en de pastorale kansen.

Hoe het met die kerkenplannen staat, kwam ter sprake tijdens twee druk bijgewoonde studiedagen over het beheer van ons religieuze erfgoed, georganiseerd door het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC), door de overheid aangeduid als expert ter zake.

Jan Jaspers, directeur onroerend kerkelijk erfgoed van het CRKC en voorzitter van de kerkfabriek van Onze-Lieve-Vrouw in Tongeren, vindt dat de kerkenplannen een kans inhouden voor de Kerk. Toch is er geen wettelijke verplichting om zo'n plan op te stellen. Om het heft in handen te kunnen houden, bepaalden de Vlaamse bisschoppen alvast dat een kerkenplan steeds moet bouwen op een pastoraal plan: hoe ziet het bisdom de parochiepastoraal in de toekomst in een bepaalde regio?

„Op het terrein stel ik diverse snelheden vast”, evalueert Jan Jaspers de situatie. „Op de ene plaats wil men sneller gaan dan het pastorale plan, elders vertragen discussies alles. De ernst van de situatie dringt niet altijd door en dat verontrust me. Tijdens onze studiedagen bleek dat er op meerdere plaatsen geen of amper een kerkelijke toekomstvisie werd uitgewerkt. Kerkbesturen ter plekke voelen zich dan ook in de kou gelaten.”

„Erfgoed moet bewaard blijven, niet overgelaten aan de vrije markt”

Vooralsnog werden amper parochiekerken herbestemd. Zo'n tien zijn het er. Een voorbeeld is de parochiekerk in de Gentse wijk Malem die in maart laatst werd vrijgegeven. Het kerkgebouw werd verkocht aan Circusplaneet vzw om er een circusruimte van te maken. Op de meeste plaatsen wordt liever ingezet op nevenbestemming, een functie naast de eredienst dus. Die moet echter vaak nog concreet worden gemaakt.

„Dat was te verwachten”, zegt Jaspers. „Herbestemming is een ingrijpende beslissing. Een parochie kan niet zonder kerkgebouw en dat gebouw opgeven, betekent meteen het einde van de parochie. In West-Vlaanderen staan gemeenten en kerkbesturen het verst. In de Westhoek begeleidde het CRKC een proefproject en dat wordt nu uitgebreid naar alle landelijke gemeenten in de provincie.”

Een kerkenplan opstellen en uitvoeren, is hoe dan ook een hele klus. Jaspers: „Kerkbesturen moeten zich laten adviseren door deskundigen en verder durven te kijken dan de eigen kerktoren. Het gevaar dreigt dat kerkbesturen zich op sleeptouw laten nemen door lieden die uit de situatie munt proberen te slaan. Erfgoed moet bewaard worden en niet zomaar worden overgelaten aan de vrije markt.”

Op de studiedagen van het CRKC werd ook gewaarschuwd voor zwart-wittegenstellingen: uitsluitend rekening houden met de kosten verbonden aan een kerk of louter met de geestelijke of emotionele waarde. Sommigen zijn misschien al te snel geneigd over te gaan tot sloop of verkoop, terwijl er best wel juridische alternatieven bestaan. Zo kan herbestemming evengoed in de vorm van een erfpacht of een constructie met een recht van opstal. Op de lange termijn blijft de kerkfabriek eigenaar van de (voormalige) kerk, ook al wordt die (misschien tijdelijk) gebruikt voor andere doeleinden dan de eredienst. „Een kerk is erfgoed ons nagelaten door eerdere generaties en we kunnen nooit voorspellen wat de toekomst brengt”, luidt het nog bij het CRKC.

STANDPUNT

Bert CLAERHOUT

Krachtig verzet tegen doodstraf blijft vereist

„Mary Jane Veloso, een dertigjarige Filippijnse moeder, emigreerde vijf jaar geleden naar Maleisië om er te werken als huismeid. Toen de ‘werkgever’ die haar naar daar had gelokt, niet opdaagde, reisde ze op aanraden van malafide contactpersonen door naar Indonesië, waar ze volgens hen snel ander werk zou vinden. Na aankomst op Java vond de politie 2,5 kilogram heroïne in haar reiskoffer. Haar verhaal dat ze niet wist dat er drugs in de koffer zaten, overtuigde het Indonesische gerecht niet. Mary Jane Veloso kreeg de doodstraf. Twee weken geleden werd haar executie op het laatste nippertje uitgesteld. Acht anderen hadden die dag minder geluk.

Door de aardbevingen in Nepal vielen de executies van de acht terdoodveroordeelden in Indonesië – onder hen zeven buitenlanders, allen beschuldigd van drugsmokkel – tussen de plooiën van het nieuws. Buitenlandse regeringen hadden tevergeefs bij de Indonesische president Joko Widodo op gratie aangedrongen. Een tiental jaar geleden kwam de uitvoering van de doodstraf in Indonesië zwaar onder druk, maar in 2008 beslisten de rechters, met één stem verschil, die toch te behouden. In de praktijk werd ze nauwelijks uitgevoerd, maar dat verandert nu. President Joko Widodo liet bij zijn aantreden in oktober 2014 weten dat hij geen moratorium op de uitvoering van de doodstraf zou invoeren, integendeel. Volgens hem moeten de ‘doden-cellen’ snel leeg en zeker veroordeelde drugsdelinquenten hoeven niet op genade te rekenen. Als de president onverbiddelijk blijft, volgen de komende maanden nog tientallen executies.

Dat de doodstraf anno 2015 nog steeds wordt uitgevoerd, is schrijnend. En laten we niet alleen naar Indonesië wijzen. Vorig jaar werden in de Verenigde Staten 35 doodvonnissen voltrokken. Wegens een tekort aan gif voor dodelijke injecties stemden sommige staten recentelijk zelfs in met de herinvoering van in onbruik geraakte executiemethoden zoals de elektrische stoel, de gaskamer en het vuurpeloton. Ook al schrijft de grondwet van de Verenigde Staten voor dat een terdoodveroordeelde niet onnodig mag lijden, de werkelijkheid is soms anders. Zelfs bij een executie met gif loopt het wel eens fout. In april vorig jaar kreeg Clayton Lockett in Oklahoma een cocktail van drie gifstoffen ingespoten waardoor hij pas na driekwartier aan een hartaanval overleed.

Ook in Europa blijkt krachtig verzet tegen de doodstraf niet overbodig. Hoewel de Europese Unie de doodstraf verbiedt, vroeg de Hongaarse premier Viktor Orban zich eind vorige maand af of zijn land niet moet overwegen ze weer in te voeren. Orban deed die uitspraak na een ophefmakende roofmoord in een tabakswinkel. Het was niet de eerste keer dat hij zich voor de herinvoering van de doodstraf uitsprak. Ondanks de waarschuwing van Jean-Claude Juncker, de voorzitter van de Europese Commissie, dat Orban zijn pleidooi pro doodstraf moet stopzetten, moeten we ook in Europa waakzaam blijven voor een populistisch discours dat de doodstraf weer op de agenda zet.

Het herinvoeren van de doodstraf staat haaks op het christelijk geloof. Vanuit de evangelische overtuiging dat in iedere mens iets goeds steekt en dat bekering altijd mogelijk is, moeten we kiezen voor straffen die in overeenstemming zijn met de menselijke waardigheid en die van de schuldige een beter mens trachten te maken. Uit de levensgeschiedenis van de terdoodveroordeelden in Indonesië blijkt dat sommigen de afgelopen jaren op een nieuw leven hoopten. Een van hen gaf computerles aan medegevangenen, schilderde en tekende. Een ander had zich tot het christendom bekeerd en leidde de Engelstalige kerkdiensten. Kort voor zijn executie huwde hij in de gevangenis met zijn vriendin. Net als de andere veroordeelden stierven zij enkel en alleen omdat de Indonesische president een sterk signaal wilde geven aan het drugsmilieu in zijn land. Iemand de dood injagen kan een teken van macht zijn, maar nooit een teken van beschaving. ”

Een parochiekerk wordt circusruimte. Dit is een voorbeeld uit Canada. © CRKC